

ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ПРЕДМЕТНИКІВ

Божик М. В.

Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут імені Тараса Шевченка

Анотація. У статті йдеться про значення ППФП майбутніх вчителів та форми і засоби її реалізації. Також наголошується на необхідності вдосконалення ППФП майбутніх вчителів-предметників.

Ключові слова: професійно-прикладна фізична підготовка (ППФП), фізичне виховання, вчитель-предметник.

Постановка проблеми. Модернізація системи освіти в країні ставить перед вищою школою завдання докорінного покращення професійної підготовки майбутніх фахівців.

У «Декларації про загальні заходи державної молодіжної політики в Україні», законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» ставиться завдання про створення умов, за яких будуть розвиватися творчі сили молоді особистості, відкриється простір до її саморегуляції.

Особливої актуальності набуває проблема покращення якості підготовки майбутніх педагогів. У законі «Про загальну середню освіту» вказується, що: «...Педагогічним працівником повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки.» Саме тому підготовка вчителів для загальноосвітньої школи є актуальною. Це пов'язано з соціальними умовами життя суспільства, які постійно змінюються і ускладнюються, що разом висуває підвищені вимоги до формування нової генерації висококваліфікованих фахівців.

Якісне виконання професійних обов'язків вимагає від вчителя високого рівня розвитку фізичних і психічних якостей, прикладних навичок, належного рівня фізичного здоров'я. У зв'язку з цим виникає потреба профілювання процесу фізичного виховання під час підготовки молоді до праці, зіставлення загальної фізичної підготовки зі спеціальною — професійно-прикладною [3, 6].

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є удосконалення процесу професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх вчителів-предметників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема фізичного виховання студентів ВНЗ за професійним спрямуванням завжди була і залишається в центрі уваги науковців. Професійна спрямованість фізичного виховання студентів педагогічних спеціальностей відображена в роботах: Драчука А.І. (2001), Віленського М.Я. (2003), Коломійцевої О.Е. (2003), Верблюдова І.Б. (2003), Ярмощука О.О. (2002), Косихіна В.П. (2005), Осіпцова А.В. (2005), Огнистого А.В. (2006) та ін.; технічних спеціальностей — в роботах Ільїніча В.І. (1987), Кабачкова В.А. (1990), Раєвського Р.Т. (1997), Савчука С.А. (2002), Фотинюка В.Г. (2002); фахівців енергетичного комплексу — в працях Халайджі С. (2006); інженерів нафтохіміків (Наскалов В.М., 1991); працівників машинобудівного виробництва (Філінков В.І., 2002; Чухланцева Н.В.); працівників лісного господарства — в роботах Антипова, А.І. (1995); лінгвістів — у наукових працях Чабана І.П. (2002); студентів-податківців — у роботі Мальяра Е.І. (2009); бухгалтерів — в працях Блінова В.І. (1976). Сьогодні вже розроблені окремі аспекти ППФП майбутніх працівників Міністерства внутрішніх справ (Луцак А.Р., 2001; Заярін Г.А., Козьор М.М., 2002); пожежників (Антошків Ю., 2003); працівників морського флоту (Корейш В.Г., 1997); майбутніх фахівців з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (Овчарук І.С., 2008).

Поряд з цим не вирішеною залишається проблема вдосконалення професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх вчителів-предметників, що і зумовило об'єкт та предмет нашого дослідження.

Об'єкт дослідження: фізичне виховання студентів ВНЗ.

Предмет дослідження: професійно-прикладна фізична підготовка студентів.

Завдання дослідження:

1. Вивчити стан питання професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх вчителів-предметників у науково-методичній літературі.

2. З'ясувати місце та значення ППФП майбутніх вчителів та форми і засоби її реалізації.

Для вирішення поставлених завдань ми використовували наступні **методи дослідження**:

- аналіз науково-методичної літератури;
- теоретичний аналіз та синтез;
- опитування.

Результати дослідження та їх обговорення.

Визначення основних методичних положень і рекомендацій науковців та практиків буде сприяти вирішенню питання правильного підбору засобів і форм професійно-прикладної фізичної підготовки, необхідних для реалізації цього важливого розділу фізичного виховання майбутніх фахівців різних сфер діяльності у вузах різного профілю.

Аналіз доступної науково-методичної літератури виявив, що останнім часом значно активізувалася робота із впровадження ППФП у систему фізичного виховання студентів.

Вивчивши нормативні документи [2, 3, 4], ми виявили, що одним із головних критеріїв ефективності фізичного виховання випускників є знання основ ППФП й уміння застосовувати їх на практиці. На жаль багато студентів педагогічних ВНЗ навіть не мають уявлення про професійно-прикладну фізичну підготовку. Мало уваги приділяється ППФП у процесі фізичного виховання вчителів-предметників [1].

Саме тому з метою з'ясування місця та значення ППФП у структурі дисципліни фізичного виховання педагогічних вузів ми провели опитування вчителів загальноосвітніх шкіл. У дослідженні взяли участь 92 респонденти. Віковий діапазон опитаних розподілився наступним чином: від 20 до 25 років — 18,5 %, від 26 до 30 — 17,4 %, від 31 до 40 — 30,4 %, від 41 до 50 — 25 % і від 51 і більше — 8,7 % опитаних. Стаж роботи вчителів складає: до 5 років — 27,2%, 5—10 років — 32,6%, 15—20 років — 31,5%, 30—40 — 8,7 %. Переважна більшість (84 %) респондентів — жінки. Вчителі, які взяли участь у дослідженні, закінчили такі навчальні заклади: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Львівський національний університет імені Івана Франка, Рівненський державний гуманітарний університет, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Київський національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут імені Тараса Шевченка, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди.

В результаті опитування ми виявили, що думки про зміст поняття професійно-прикладної фізичної підготовки у вчителів різняться. Так 42,4 % вважає, що ППФП спрямована на формування прикладних умінь та навичок, 32,6 % вважають, що вона спрямована на розвиток тих здібностей і якостей особистості, котрі необхідні у майбутній професійній діяльності, і 25 % схилиються до думки, що вона спрямована на виховання професійно важливих психофізіологічних якостей.

Сьогодні існує багато визначень ППФП з позиції тлумачення різними авторами і науковцями. Найбільш точно та повно, на наш погляд, її охарактеризували Ж.К. Холодов та В.С. Кузнецов (2000): «... професійно-прикладна фізична підготовка це спрямований розвиток та підтримка на оптимальному рівні тих властивостей та якостей людини, до яких ставить підвищені вимоги конкретна професійна діяльність, а також видобуток функціональної стійкості організму до умов цієї діяльності і формування прикладних рухових умінь та навичок» [с. 154].

На питання: “Чи приділялась належна увага ППФП під час Вашого навчання?” — 69,6 % респондентів відповіли «ТАК». Додаткові бесіди з опитаними виявили, що частина опитаних вчителів не розуміють, що ж насправді означає професійно-прикладна фізична підготовка і для чого вона потрібна. Це ще раз підтверджує наше припущення про те, що необхідно вдосконалювати процес ППФП майбутніх вчителів-предметників у ВНЗ.

Ряд авторів [2, 3, 5] визначають форми реалізації ППФП у системі фізичного виховання студентів наступним чином:

- а) спеціально організовані навчальні заняття (обов'язкові й факультативні);
- б) самостійні заняття з фізичного виховання з окремих спортивних спеціалізацій;
- в) фізичні вправи у режимі навчального дня; масові оздоровчі, фізкультурно-спортивні заходи.

На питання: “Через які форми реалізовувалась ППФП під час навчання у вузі?” — вчителі відповіли наступним чином (таблиця 1).

Крім академічних занять, широке впровадження мають навчальні заняття з ППФП під керівництвом викладачів у період навчальної практики. ППФП на самостійних заняттях студентів у позаурочний час, на думку окремих авторів [3, 4, 5], також має кілька форм: заняття прикладними видами спорту у спортивних секціях, в оздоровчо-спортивних таборах, на навчальній практиці, а також у вільний час.

Науковці [2, 3, 4, 5] до засобів професійно-прикладної фізичної підготовки відносять прикладні

Продовження на стор. 35

Форми реалізації ППФП під час навчання у вузі (за результатами опитування)

№ п.п	Форми ППФП	%
1.	Академічні навчальні заняття	46,7
2.	Тренувальні заняття у спортивних секціях	20,7
3.	Самостійні тренувальні заняття	17,4
4.	У період навчальної практики	5,4
5.	Взагалі не реалізовувалась	9,8

фізичні вправи і окремі елементи з різних видів спорту; цілісне застосування прикладних видів спорту; оздоровчі сили природи і гігієнічні фактори; допоміжні засоби, що забезпечать раціональний і якісний навчальний процес у розділі ППФП.

Основними засобами, через які реалізовувався процес ППФП у майбутніх вчителів у ході їхнього навчання, за результатами анкетування є: спортивні ігри — 43,5 %, легка атлетика — 27,2 %, гімнастика — 21,7 % та плавання — 7,6 %.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити наступні **висновки**:

1. Аналіз науково-методичних джерел виявив, що професійно-прикладна фізична підготовка займає чільне місце у процесі фізичного виховання та є важливою складовою підготовки майбутніх фахівців. Оскільки ППФП майбутніх педагогів у системі багаторівневої педагогічної освіти залишається малодослідженою, це дає підставу для більш глибокого вивчення та розробки науково-методичного забезпечення ППФП, що в свою чергу дасть змогу підвищити рівень тих фізичних якостей, які необхідні для подальшої якісної та ефективної педагогічної діяльності.

2. Результати опитування вчителів виявили, що основною формою реалізації ППФП майбутніх педагогів є академічне заняття. Найбільш поширеними засобами ППФП, на думку вчителів, у процесі вузівського фізичного виховання є спортивні ігри. Поряд з цим використовуються інші засоби фізич-

ного виховання такі як гімнастика, легка атлетика та плавання.

Список літератури

1. Божик М.В. Професійна спрямованість фізичного виховання майбутніх вчителів-предметників / Божик М.В. // Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 13: у 4-х т. — Львів: НВФ «Українські технології», 2009. — Т.4 — С. 26—30.
2. Волков В.Л. Основи професійно-прикладної фізичної підготовки студентської молоді: навч. посібник для студентів вузів фізичного виховання і спорту / Волков В.Л., — К.: Знання України, 2004. — 82 с.
3. Маляр Е. І. Розвиток професійно важливих якостей студентів спеціальності «Оподаткування» засобами футболу: дис... канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02. / Маляр Е. І. — Львів, 2009. — 232 с.
4. Мерзлякин А.Е. Методические рекомендации по профессионально-прикладной физической подготовке студентов педагогических вузов / Мерзлякин А.Е., Мерзлякин Г.А. — Мелітополь, 1983. — 34 с.
5. Холодов Ж.К. Теория и методика физического воспитания и спорта / Холодов Ж.К., Кузнецов В.С. — М.: изд. Центр «Академия», 2000. — 480 с.
6. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів / Шиян Б. М. — Частина 2 — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2001. — 248 с.

Надійшла до редакції 18.08.2009

Божик Н. Профессионально-прикладная физическая подготовка будущих учителей-предметников.

В статье идет речь о значении ППФП будущих учителей, а также о формах и средствах ее реализации. Также отмечается необходимость совершенствования ППФП будущих учителей-предметников.

Ключевые слова: профессионально-прикладная физическая подготовка (ППФП), физическое воспитание, учитель-предметник.

Bozhyk Mykola. Professionally-applied preparation of future subject-teachers.

In the article the question is about the value of professionally-applied preparation (PAP) of future teachers and forms, and facilities of its realization. Also marked on the necessity of perfection of PAP of future subject-teachers.

Keywords: professionally-applied physical preparation (PAPhP), physical education, subject-teacher.